

**roc van
twente**

MBO Docentcompetenties Internationalisering in de praktijk

Practoraat Internationalisering | ROC van Twente | De Haagse Hogeschool

Marloes Ambagts, Babet Hoeberigs, Daan Maljers en Bart-Jan Staman
m.v.vanrooijen@hhs.nl | dmaljers@rocvantwente.nl | bstaman@rocvantwente.nl

September 2022

MBO Docentcompetenties voor internationalisering in de praktijk

Waar denk jij aan bij “internationalisering”? Aan ervaringen in het buitenland? Aan online samenwerken met studenten over de grens? Of misschien ook aan wereldburgerschap of de interculturele dimensie binnen burgerschap?

Wij denken bij het woord *internationalisering* aan het zorgen dat het onderwijs onze studenten voorbereidt op de wereld waarin we leven, leren en werken. Een wereld die internationaal verbonden is, in meerdere opzichten en op meerdere manieren. Het mbo bereidt studenten voor op hun rol in de maatschappij, het werkveld en de doorstroom naar een hoger onderwijsniveau. Binnen alle drie die opdrachten zitten internationale en interculturele dimensies. Denk aan het leven in een samenleving vol diversiteit: samen wonen, samen studeren, samen werken. Denk aan het zakendoen, bouwen en problemen aanpakken over de grenzen van onze regio en ons land heen. Al deze verschillende zaken vragen iets van onze studenten. En daar ligt, volgens ons, de rol van het onderwijs. Het begeleiden van studenten bij de ontwikkeling van internationale competenties om te kunnen floreren in de internationaal verbonden en intercultureel diverse wereld.

Wat betekent dit concreet?

Hoe dit alles eruitziet in de praktijk kan natuurlijk heel verschillend zijn. Denk eens aan jouw afgestudeerde student. Wat heeft die nodig aan internationale competenties voor het leven en werk in of buiten de regio? Wat betekent dit voor jouw onderwijs en opleiding? Op wat voor manieren kunnen jij en je collega's concreet aan de ontwikkeling van deze competenties werken met studenten?

Er zijn verschillende manieren waarop je dat kunt doen binnen je eigen opleidingen en vakgebied.

Je kunt denken aan:

1. Activiteiten in het klaslokaal of in de school. Bijvoorbeeld: studenten voorbeelden vanuit verschillende perspectieven laten bespreken.
2. Activiteiten vanuit het klaslokaal in digitale verbinding met een andere partij. Bijvoorbeeld: een online samenwerkingsproject met een klas in het buitenland.
3. Activiteiten in de regio en het land. Bijvoorbeeld: een bezoek aan bedrijven, of instellingen om verschillende (bedrijfs) culturen te ervaren.
4. Activiteiten over de Nederlandse grens. Bijvoorbeeld: (individueel) stage lopen in het buitenland of een groepsreis naar het buitenland.

De sleutelrol van docenten

De ene opleiding is de andere niet. Het is dan ook belangrijk dat de opleiding internationaliseert op de manier die het best past bij de visie op onderwijs en de vorm waarin het onderwijs is gegoten, bij de studenten en bij het werkveld. Welke route(s) een opleiding ook kiest, het is belangrijk dat internationalisering geen doel op zich is, maar een integraal onderdeel van het onderwijs voor alle studenten.

Als docent ben jij een belangrijke speler in dit proces. Samen met je collega's ontwerp je het onderwijs en bereid je lessen, projecten en excursies voor. Je begeleidt onderwijsactiviteiten binnen en buiten de klas en staat in direct contact met zowel studenten als externen. Binnen al deze taken en rollen breng jij (samen met je studenten, partners en collega's) internationalisering in de praktijk.

Docentcompetenties voor internationalisering

Juist omdat jij, als docent, zo'n sleutelrol hebt, moet je goed toegerust zijn om je onderwijs op een zinvolle manier te internationaliseren. Als docent heb je bepaalde kennis, vaardigheden en kwaliteiten nodig om internationaliseringsactiviteiten doelgericht en effectief in te zetten binnen je onderwijs. We zijn daarom samen met collega's van het ROC van Twente op zoek gegaan naar de specifieke competenties die docenten inzetten om het onderwijs te internationaliseren.

In dit proces vroegen we ons af wat je als mbo-docent in huis moet hebben om de ontwikkeling van internationale competenties bij studenten te faciliteren. We zochten niet alleen naar de competenties die nodig zijn om met de internationale en interculturele dimensies van hun eigen werkveld om te gaan (bijvoorbeeld binnen een cultureel diverse klas, bij het samenwerken met een collega uit een ander land, of een bezoek aan een internationaal bedrijf).

We zochten juist ook naar wat je nodig hebt om doelbewuste keuzes te maken in de internationalisering van je onderwijs, bijvoorbeeld tijdens het voorbereiden van nieuwe opdrachten, de interactie met je klas, of het begeleiden van studenten op stage.

De vragen *'Wat moet een docent weten en kunnen?'* en *'Welke houding past daarbij?'* stonden steeds centraal.

Het resultaat van deze zoektocht staat beschreven in het overzicht op de volgende bladzijde. Het geeft een beeld van de competenties die je nodig hebt binnen verschillende internationaliseringsactiviteiten.

In dit overzicht hebben we de kennis en vaardigheden op een rij gezet die docenten inzetten om ...

1. een onderwijsactiviteit te begeleiden en faciliteren
2. studenten te begeleiden voor, tijdens en na deze activiteit
3. een internationaliseringsactiviteit te ontwerpen en voor te bereiden binnen het onderwijs
4. te communiceren met partijen buiten de klas, voor-, tijdens en na deze activiteit.

Deze kennis en vaardigheden hebben we concreet uitgewerkt voor het implementeren van vier verschillende soorten activiteiten, die elk een andere focus vragen van de docent.

Aan de basis van al deze kennis en vaardigheden ligt een aantal houdingen die belangrijk zijn voor elke internationaliseringsactiviteit. Internationalisering vraagt van jou, als docent, dat je bewust bent van je eigen culturele lens en dat je oog hebt voor de culturele lens van anderen en van de complexiteit die internationale en interculturele situaties met zich mee kunnen brengen. Het vraagt je om flexibel en proactief genoeg te zijn om je keuzes en gedrag aan te passen als dat nodig is - en in te spelen op (interculturele) leermomenten wanneer die zich voordoen.

Uiteraard zijn deze competenties niet nieuw, ze sluiten aan bij alles wat jij als goede docent toch al in huis hebt. Ze scherpen dit vooral verder aan, zodat het helder wordt wat jij *in het bijzonder* nodig hebt om de internationale en interculturele dimensies van je onderwijs gericht handen en voeten te geven - zowel binnen als buiten de klas, online, in de regio en in het buitenland.

	Binnen het schoolgebouw		Buiten het schoolgebouw	
	Fysiek	Online	In het eigen land/regio	In het buitenland
Houding	Docenten zijn zelfbewust, flexibel en cultuursensitief, pro-actief.	Docenten zijn zelfbewust, flexibel en cultuursensitief, pro-actief.	Docenten zijn zelfbewust, flexibel en cultuursensitief, pro-actief.	Docenten zijn zelfbewust, flexibel en cultuursensitief, pro-actief.
Vaardigheden	MBO docentcompetenties voor internationalisering in de praktijk			
Begeleiden van de activiteit Onderstroom aanvoelen/bespreekbaar maken Creatief problemen oplossen Omgaan met groepsdynamiek Creëren van een veilig klimaat Perspectieven herkennen, Bespreekbaar maken en benutten	Docenten stimuleert tot leren van en over verschillende culturele perspectieven in de groep. Docenten houden rekening met deze perspectieven in de groep in hun pedagogisch-didactische keuzes. Docenten kunnen een veilig leerklimaat creëren en de communicatie tussen deelnemers op gang brengen en omgaan met groepsdynamiek in de (cultureel) diverse groep.	Docenten kunnen anticiperen op de belangrijkste culturele verschillen en overeenkomsten tussen de deelnemers van eigen en partnerinstelling. Docenten houden rekening met deze perspectieven in hun pedagogisch-didactische keuzes. Hierbij houden ze rekening met de technische belemmeringen aan beide kanten van de samenwerking. Docenten kunnen online een veilig leerklimaat creëren en de communicatie tussen deelnemers op gang brengen, hierbij rekening houden met de verschillende culturele perspectieven.	Docenten kunnen anticiperen op de belangrijkste culturele verschillen en overeenkomsten tussen deelnemer(s) van de eigen onderwijsinstelling en de partnerinstelling. Docenten houden rekening met deze perspectieven in hun pedagogisch-didactische keuzes. Ze kunnen inspelen op de situatie van het bedrijf/organisatie/instelling.	Docenten kunnen anticiperen op de belangrijkste culturele verschillen en overeenkomsten tussen deelnemer(s) van de eigen onderwijsinstelling en de buitenlandse partner. Docenten houden rekening met deze perspectieven in hun pedagogisch-didactische keuzes. Ze kunnen inspelen op de situatie van het bedrijf/organisatie/instelling in het buitenland (mogelijk begeleiding op afstand).
Begeleiden van de deelnemer Coachen van de deelnemer Communiceren met de deelnemer Reflecteren met de deelnemer Feedback geven aan de deelnemer	Docenten kunnen zich inleven in de situatie van de deelnemers met in acht neming van de verschillende en overeenkomende culturele perspectieven. Docenten kunnen op basis van coachingsvaardigheden de deelnemers begeleiden voor, tijdens en na de activiteit, feedback geven en aanzetten tot reflecteren.	Docenten kunnen zich inleven in de situatie van de deelnemers met in acht neming van de verschillende en overeenkomende culturele perspectieven van de deelnemer(s) van de eigen onderwijsinstelling en partner. Docenten kunnen op basis van coachingsvaardigheden de eigen deelnemers begeleiden voor, tijdens en na de activiteit, feedback geven en aanzetten tot reflecteren.	Docenten kunnen zich inleven in de ervaring van de deelnemers met in acht neming van de verschillende en overeenkomende culturele perspectieven van de deelnemer(s) van de eigen onderwijsinstelling en partner. Docenten kunnen op basis van coachingsvaardigheden de eigen deelnemers begeleiden voor, tijdens en na de activiteit, feedback geven en aanzetten tot reflecteren.	Docenten kunnen zich inleven in de ervaring van de deelnemer(s) met in acht neming van de verschillende en overeenkomende culturele perspectieven van de deelnemer(s) van de eigen onderwijsinstelling en partner in het buitenland. Docenten kunnen op basis van coachingsvaardigheden de eigen deelnemers (deels op afstand) begeleiden voor, tijdens en na de activiteit, feedback geven en aanzetten tot reflecteren op basis van persoonlijke leerdoelen.
Voorbereiden / Ontwerpen Doelen bepalen Leeruitkomsten formuleren Activiteiten ontwerpen/kiezen Oprachten kiezen/maken	De docenten kunnen op basis van de kwalificatiestructuur van de eigen opleiding en de internationale en interculturele dimensies van het werkveld en de maatschappij relevante doelen bepalen, leeruitkomsten formuleren, activiteiten kiezen en opdrachten maken. Hierbij houden ze rekening met de groepsamenstelling en sociaal-emotionele mogelijkheden van deelnemers in de groep.	De docenten kunnen op basis van kennis van de kwalificatiestructuur van de eigen opleiding en de internationale en interculturele dimensies van het werkveld en de maatschappij relevante doelen bepalen, leeruitkomsten formuleren, activiteiten kiezen en opdrachten maken. Hierbij houden docenten rekening met de groepsamenstelling en sociaal-emotionele mogelijkheden van deelnemers in de groep. En met de digitale mogelijkheden in het land van bestemming en de eigen kennis en vaardigheid van beschikbare tools.	De docenten kunnen op basis van kennis van de kwalificatiestructuur van de eigen opleiding en de internationale en interculturele dimensies van het werkveld en de maatschappij relevante doelen bepalen, leeruitkomsten formuleren, activiteiten kiezen en opdrachten maken. En hierbij rekening houdend met de situatie van het bedrijf/organisatie/instelling.	De docenten kunnen op basis van kennis van de kwalificatiestructuur van de eigen opleiding en de internationale en interculturele dimensies van het werkveld en de maatschappij relevante doelen bepalen, leeruitkomsten formuleren, activiteiten kiezen en opdrachten maken. En hierbij rekening houdend met de situatie van het bedrijf/organisatie/instelling in het buitenland.
Communiceren met andere betrokkenen Communicatie met je netwerk Communiceren met ouders Vreemde taal	Docenten durven en kunnen communiceren met genodigde op basis van neutraliteit, rekening houdend met zijn/haar culturele achtergrond en situatie.	Docenten kunnen en durven te communiceren met de partner op basis van neutraliteit, ook in een andere taal, rekening houdend met de culturele achtergrond en de (technische) situatie van je gesprekspartner.	Docenten kunnen en durven te communiceren met de partner op basis van neutraliteit, rekening houdend met de culturele achtergrond en de situatie van bedrijf/organisatie/instelling.	Docenten kunnen en durven te communiceren met de partner op basis van neutraliteit, ook in een andere taal, rekening houdend met de culturele achtergrond en de (technische) situatie van je gesprekspartner.

Hoe komen we aan deze competenties?

Dit overzicht is gebaseerd op de input die we hebben verzameld in twee sessies met 19 collega's binnen ROC van Twente. Er waren docenten, functionarissen internationalisering, i-bpv coördinatoren, onderwijskundigen en teamleiders van vier verschillende colleges. Sommige collega's hebben we vanuit ons eigen netwerk benaderd, anderen hebben zich hiervoor opgegeven na een oproep op Plaza (het interne netwerk van ons ROC). Allemaal wilden ze graag meedenken over docentencompetenties voor internationaliseringsactiviteiten en ze waren allemaal op de een of andere manier bezig met internationalisering voor tenminste 1 jaar.

In de eerste sessie hebben we met elkaar besproken wat we onder internationalisering in en van het mbo verstaan. Vanuit de werkdefinitie die het practoraat internationalisering hanteert, zijn we het gesprek aangegaan. Hierbij zijn we gezamenlijk gekomen tot de volgende gedeelde definitie en kenmerken:

Internationalisering is binnen ROC van Twente...

- *Een middel om studenten te begeleiden en voor te bereiden op het leren, leven en werken in de internationaal verbonden en cultureel diverse samenleving, inclusief studie- en arbeidsmarkt*
- *Gericht op uitwisseling en kennismaking, bewustwording van de wereld, zijn culturen en de internationale markt.*
- *Gericht op alle studenten en gaat uit van een groeiende mindset.*
- *Gericht op het stimuleren van openheid, nieuwsgierigheid en uitbreiding van normen, waarden en identiteit.*
- *Op verschillende manieren vorm te geven. Reizen kan een grote meerwaarde hebben, maar is niet noodzakelijk.*

Aan de hand van een interactieve werkvorm zijn we gaan ontdekken welke onderwijsactiviteiten er plaatsvinden binnen het ROC. Dit leverde een lange lijst aan activiteiten op die we na de eerste sessie hebben geclusterd in 9 soorten activiteiten.

Activiteiten in de klas	Activiteiten buiten de klas
1. Taalonderwijs,	5. Fysiek samenwerken met anderen,
2. Internationale vaardigheden trainen,	6. Online samenwerken met anderen,
3. Internationale kennis en perspectieven inbrengen en	7. Bezoek aan anderen,
4. Culturele diversiteit in de klas benutten.	8. Student die alleen naar het buitenland gaat en
	9. Studentengroep die naar het buitenland gaat.

Tijdens de tweede sessie hebben deelnemers per 'soort activiteit' nagedacht over de competenties die zij van belang vinden om deze specifieke activiteiten te ontwerpen, voor te bereiden, begeleiden en te organiseren aan de hand van een interactief wereld café format.

Met z'n vieren hebben wij al deze input kritisch besproken en analytisch bestudeerd en samengebracht. In dat proces hebben we elk onze theoretische kennis en ruime onderwijservaring meegenomen, met een scherp oog voor het beoogde doel. Na onze eigen analyse hebben we in mei 2022 een conceptversie van deze competenties in een laatste sessie nogmaals voorgelegd aan collega's, om te toetsen of ze zich konden herkennen in het product en om feedback en toelichting te vragen. Na een laatste ronde aanpassingen kon iedereen zich vinden in het eindresultaat.

Hoe nu verder?

Dit overzicht is bedoeld als een beginpunt. Een middel dat jou kan helpen om alleen - of samen met je team of collega's - na te denken over wat jij nodig hebt om het onderwijs te internationaliseren, in jouw specifieke context. Gebruik het vooral om na te denken over je eigen rol, handelen en ontwikkeling en om hierover in gesprek te gaan met collega's en studenten. Gebruik het overzicht als handvat voor het Goede Gesprek met je manager, of als startpunt voor een gesprek over internationalisering binnen je team, opleiding of school.

Al met al hopen we dat dit overzicht helpt om internationalisering handen en voeten te geven om zo studenten voor te bereiden op het leven en werken in een interculturele, internationaal verbonden samenleving. In de praktijk.